

Функціонування і розвиток механізмів державного управління

УДК 351:364

Марова Світлана Феліксівна

*доктор наук з державного управління, професор, ректор
Донецький державний університет управління*

Марова Светлана Феликсовна

*доктор наук по государственному управлению, профессор, ректор
Донецкий государственный университет управления*

Marova Svitlana

Doctor of Science in Public Administration, Professor, Rector

Donetsk State University of Management

ORCID: 0000-0002-7887-4934

Токарева Уляна Дмитрівна

*аспірант кафедри екологічного менеджменту
Донецького державного університету управління*

Токарева Ульяна Дмитриевна

*аспирант кафедры экологического менеджмента
Донецкого государственного университета управления*

Tokareva Ulyana

Graduate Student of the Ecological Department

Donetsk State University of Management

ORCID: 0000-0003-3919-5661

**ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ
БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА
ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ СОЗДАНИЯ И
ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ БЕЗБАРЬЕРНОЙ СРЕДЫ**

ORGANIZATIONAL ASPECTS OF CREATION AND FUNCTIONING OF A BARRIER-FREE ENVIRONMENT

Анотація. У статті визначено, що створення безбар'єрного середовища є важливим пріоритетом сучасної публічної політики, яка розглядає питання доступності, захисту прав маломобільних груп, рівних можливостей у відповідності з Цілями сталого розвитку до 2030 р. Доведено, що для реалізації організаційних заходів щодо фізичної безбар'єрності необхідно забезпечити впровадження концепції універсального дизайну та розумного пристосування, транспортної доступності, виконання нових будівельних норм. Місцева влада має ухвалити спеціальні програми і опікуватися створенням безбар'єрного середовища для всіх, включаючи дітей, жінок, людей похилого віку та інших груп, реалізуючи їх права на індивідуальну адаптацію, допоміжні пристрої, комфортний громадський простір. Відмічено, що важливим напрямом, який охоплює значне коло організаційних питань, є економічна безбар'єрність. Економічна безбар'єрність – це забезпечення умов та можливостей для працевлаштування, отримання фінансування для підприємництва, розвитку соціального підприємництва, професійної реабілітації для всіх груп громадян. Визначено, що в умовах пандемії слід приділити більше уваги організації професійної реабілітації особам, що втратили контакт із ринком праці або особам, які потребують додаткового захисту на ринку праці. Обґрунтовано важливість інформаційної безбар'єрності та розробки відповідних державних стандартів із соціальних послуг з перекладу жестовою мовою, супроводу осіб з порушенням зору, супроводу людей з інвалідністю під час працевлаштування та соціально-трудової адаптації тощо. Розглянуто умови розвитку реабілітаційних послуг відповідно до вимог Конвенції про права осіб з інвалідністю. Доведено, що основні напрями розвитку

системи реабілітаційних послуг в Україні потребують комплексного підходу у зв'язку з проведенням у країні медичної реформи. Для реалізації організаційних заходів органам публічної влади потрібно проводити постійний моніторинг дотримання норм доступності та безбар'єрності. Необхідно здійснити реформування законодавства щодо працевлаштування людей з інвалідністю та посилити роботу державних органів у сфері зайнятості.

Ключові слова: безбар'єрність, маломобільні групи, публічна влада, цілі сталого розвитку, професійна реабілітація.

Анотація. В статті встановлено, що створення безбар'єрної середовища є важливим пріоритетом сучасної публічної політики, яка розглядає питання доступності, захисту прав маломобільних груп, рівних можливостей в відповідності з Целями сталого розвитку до 2030 року. Доведено, що для реалізації організаційних заходів по фізичній безбар'єрності необхідно забезпечити впровадження концепції універсального дизайну та розумного пристосування, транспортної доступності, виконання нових будівельних норм. Местна влада повинна прийняти спеціальні програми та займатися створенням безбар'єрної середовища для всіх, включаючи дітей, жінок, старих представників інших груп, реалізуючи їх права на індивідуальну адаптацію, допоміжні пристрої, зручне громадське простірство. Зазначено, що важливим напрямком, який охоплює значительний круг організаційних питань, є економічна безбар'єрність. Економічна безбар'єрність – це забезпечення умов та можливостей для працевлаштування, отримання фінансування для підприємництва, розвитку соціального підприємництва, професійної реабілітації для всіх груп громадян. Встановлено, що в умовах

пандемии следует уделить больше внимания организации профессиональной реабилитации лицам, которые потеряли контакт с рынком труда или лицам, которые нуждаются в дополнительной защите на рынке труда. Обоснована важность информационной безбарьерности и разработки соответствующих государственных стандартов социальных услуг по переводу жестовой речи, сопровождения лиц с нарушением зрения, сопровождения людей с инвалидностью при трудоустройстве и социально-трудоустройственной адаптации. Рассмотрены условия развития реабилитационных услуг в соответствии с требованиями Конвенции о правах лиц с инвалидностью. Доказано, что основные направления развития системы реабилитационных услуг в Украине требуют комплексного подхода в связи с проведением в стране медицинской реформы. Для реализации организационных мероприятий органам публичной власти нужно проводить постоянный мониторинг соблюдения норм доступности и безбарьерности. Необходимо осуществить реформирование законодательства относительно трудоустройства людей с инвалидностью и усилить работу государственных органов в сфере занятости.

Ключевые слова: безбарьерность, маломобильные группы, публичная власть, цели устойчивого развития, профессиональная реабилитация.

Summary. In the article deals, that the creation of an inclusive environment is an important priority of modern public policy, which considers the issues of accessibility, protection of the rights of people with disabilities and equal opportunities in accordance with the Sustainable Development Goals until 2030.

It has been proved that for the implementation of organizational measures for physical disability, it is necessary to ensure the implementation of the

concept of universal design and reasonable adaptation, transport accessibility, and the implementation of new building codes. Local authorities should adopt special programs and create an inclusive environment for everyone, including children, women, the elderly, representatives of other groups, realizing their rights to individual adaptation, assistive devices, and a comfortable public space. It is noted that an important area that covers a significant range of organizational issues is economic inclusion. Economic inclusion means providing conditions and opportunities for employment, obtaining financing for entrepreneurship, developing social entrepreneurship, and vocational rehabilitation for all groups of citizens. It has been established that in a pandemic, more attention should be paid to organizing vocational rehabilitation for persons who have lost contact with the labor market or persons who need additional protection in the labor market. The importance of information inclusion and the development of appropriate state standards of social services for the translation of sign speech, accompanying persons with visual impairments, accompanying people with disabilities in employment and social and labor adaptation has been substantiated. The conditions for the development of rehabilitation services in accordance with the requirements of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities are considered. It is proved that the main directions of development of the system of rehabilitation services in Ukraine require an integrated approach in connection with the medical reform in the country. To implement organizational measures, public authorities need to constantly monitor compliance with the standards of accessibility. It is necessary to reform the legislation on the employment of people with disabilities and strengthen the work of state bodies in the field of employment.

Key words: inclusion, people with disabilities, public authority, Sustainable Development Goals, professional rehabilitation.

Постановка проблеми. Створення безбар'єрного середовища є важливим пріоритетом сучасної публічної політики, яка розглядає питання доступності, захисту прав маломобільних груп, рівних можливостей у відповідності з Цілями сталого розвитку до 2030 року, зокрема такими як: Ціль 5. Гендерна рівність «Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчаток»; Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання «Сприяння безперервному, всеохопному і сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх»; Ціль 10. Скорочення нерівності «Скорочення нерівності всередині країн і між ними»; Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад «Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів»; Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути «Сприяння розбудові миролюбного і всеохопного суспільства задля сталого розвитку, забезпечення всім доступу до правосуддя і створення ефективних, підзвітних та інклюзивних інституцій на всіх рівнях» [12].

Залучення до суспільного життя громадян без дискримінації є умовою досягнення цілей сталого розвитку і створення «суспільства для всіх». Зокрема, Конвенція про права інвалідів, ратифікована Україною, визначає доступність як загальний принцип і надає конкретні вказівки, що окреслюють обов'язки держав-сторін «вживати відповідних заходів для забезпечення доступу осіб з обмеженими можливостями нарівні з іншими особами, до фізичного середовища, до транспортування, до інформації та зв'язку, включаючи інформаційно-комунікаційні технології та системи, а також до інших об'єктів і послуг, відкритих або наданих громадськості, як у міській, так і в сільській місцевості» [9].

Це означає необхідність імплементації універсального дизайну, розумного пристосування, працевлаштування, соціального захисту представників маломобільних груп в національне законодавство та

публічний простір, включення питань безбар'єрності у прийняття управлінських рішень, розробку стратегій і програм розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади інклюзії та безбар'єрності, їх парадигмальне осмислення, правове та організаційне забезпечення, механізми фінансування та інші елементи цієї складної проблематики розглянуті у працях таких зарубіжних авторів як: Р. Аткинсон, Г. Ендрювайт, Р. Левітас, Е. Марльє, Л. Уїлсон, Е. Фелпс та ін. Окремі теоретичні та практичні положення щодо протидії дискримінації, соціальної ексклюзії та інклюзії представлені в роботах класиків соціології, зокрема у П. Бергера, Г. Гарфінкеля, Е. Гідденса, Т. Лукмана, Р. Мертона, П. Сорокіна, А. Шюця, П. Штомпки тощо.

В українському науковому дискурсі проблемам безбар'єрності в останні роки присвячені роботи таких авторів як: А. Берендеева, Л. Ємельяненко А. Колупаєва, Л. Миськів, Ю. Найда, Т. Перегудова, О. Попова, Н. Софій та ін.

Незважаючи на певний науковий доробок, проблематика безбар'єрності залишається актуальною темою і потребує наукового обґрунтування окремих аспектів діяльності органів публічної влади у цій сфері. Одним з таких аспектів є організаційний механізм, який впливає на координацію, синергію спільної діяльності, взаємодію з громадськістю та представниками мало мобільних груп.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Аналіз організаційних аспектів створення та функціонування безбар'єрного середовища в таких напрямках як фізична, економічна, інформаційна безбар'єрність. Визначення практичних заходів вирішення проблематики безбар'єрності органами публічної влади.

Виклад основного матеріалу. Найбільшою цільовою групою забезпечення безбар'єрності можна вважати людей з інвалідністю. О. Дрюма, досліджуючи цю проблематику виділив п'ять основних проблем,

які потребують відповідних управлінських рішень. Серед цих проблем, на які звертає увагу автор, слід виділити: 1) якісна доступність інфраструктури, особливо, що стосується інфраструктури об'єктів приватного сектору, 2) комплексна доступність об'єкту, 3) відсутність інформації (інформаційних показників) про наявність /відсутність умов доступності об'єктів інфраструктури для людей з інвалідністю, 4) створення доступної транспортної та вуличної інфраструктури, 5) недостатність громадського контролю державної політики у сфері створення безбар'єрного середовища [3].

Погоджуючись з автором, вважаємо, що для цієї цільової групи слід додати такі проблеми як: доступ до конкурентної зайнятості для людей з інвалідністю, зокрема забезпечення рівних прав чоловіків та жінок з інвалідністю; доступ до медичних послуг для людей з інвалідністю, зокрема для жінок та дітей з інвалідністю, особливо в період пандемії COVID-19; перешкоди у наданні послуг. Ці та інші проблеми, які стосуються представників маломобільних груп, свідчать про необхідність впровадження цільових і системних заходів для подолання різних видів безбар'єрності.

В першу чергу, це стосується організаційних заходів щодо фізичної безбар'єрності. За прогнозами Національної асамблеї інвалідів України, на 2050 рік кількість працюючого населення та кількість людей з інвалідністю співвідноситиметься 1:1. Проте, понад 90% архітектурних споруд в Україні побудовано за радянських часів, і вони абсолютно не пристосовані до потреб людей з особливими потребами.

Для того, щоб змінити цю ситуацію, з 01 квітня 2019 року в Україні запроваджено будівельні норми ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення» [2]. Нові ДБН під час будівництва житлових і громадських будівель зобов'язують забудовників застосовувати принципи універсального дизайну, передбачаючи усі входи і

виходи з будівлі, у тому числі, евакуаційні, у рівень землі без влаштування ганку. При цьому у нормах зазначено необхідність передбачати тверде покриття із дренажем та зливостоком. Якщо здійснюється реконструкція житлових і громадських будівель, допускається влаштовувати ганок висотою не більше 0,15 м від тротуару, але при цьому потрібно влаштовувати пандуси ДБН [2].

Таким чином, у нових будівельних нормах визначена вимога до проектних рішень щодо доступності і зручності для маломобільних груп населення та для інших членів суспільства таких вимог до будівництва як відсутність порогів, неслизькі рівні поверхні, зручні з'їзди, подача корисної інформації, яка легко сприймається візуально, тактильно та вербально.

Загалом, нові будівельні норми містять близько 100 якісних змін для безпеки і комфорту, у них конкретизовано, як правильно облаштувати будівлі, щоб вони відповідали вимогам фізичної безбар'єрності. Наразі продовжується робота щодо їх удосконалення, адже залишаються проблемними питання комплексної доступності об'єктів, спеціальних підйомників, тактильних і візуальних елементів доступності (тактильна підлогова плитка, інформаційні таблиці та позначення шрифтом Брайля, аудіопоказчики для людей із порушеннями), використання систем звукопідсилення для людей із порушеннями слуху тощо.

Про актуальність і важливість впровадження концепції універсального дизайну та розумного пристосування свідчить досвід інших країн. Наприклад, загальною метою Стратегії Ради Європи про права осіб з інвалідністю на 2017-2023 роки визначено «досягнення рівності, гідності та рівних можливостей для осіб з інвалідністю. Це вимагає забезпечення незалежності, свободи вибору, повної і ефективної участі у всіх сферах життя і суспільства, включаючи проживання в соціумі» [14].

Стратегія визначає п'ять наскрізних питань, які необхідно враховувати у всіх напрямках роботи і які мають важливе значення для відображення державами-членами у своєму законодавстві, політиці та діяльності і у всіх сферах життя, щоб поліпшити життя осіб з інвалідністю. Наскрізними питаннями є: участь, співпраця і координація універсальний дизайн і розумне пристосування перспектива гендерної рівності, множинна дискримінація, освіта та навчання [14].

Що стосується безпосередньо універсального дизайну та розумного пристосування, у Стратегії зазначається: «Проблеми з доступністю можна уникнути або значно зменшити шляхом застосування розумного і не обов'язково дорогого універсального дизайну, який приносить користь всім. На додаток до заходів, пов'язаних з досягненням необхідної доступності групами, окремі бар'єри надалі можуть бути подолані за допомогою індивідуального розумного пристосування. Відмова в розумному пристосуванні, а також відмова в доступі може означати дискримінацію. Слід все більш заохочувати застосування універсального дизайну, сприяння і розвиток доступних допоміжних технологій, обладнання та послуг, спрямованих на усунення існуючих бар'єрів. Необхідно брати їх до уваги в усій роботі в рамках Ради Європи, на національному та місцевому рівнях, у тому числі в роботі незалежних механізмів моніторингу» [14].

Отже, для забезпечення створення доступного середовища для вільного пересування і безперешкодної комунікації слід організувати виявлення і усунення перепон і бар'єрів, що перешкоджають доступності і повинні поширюватися, зокрема на будинки, дороги, транспорт й інші внутрішні та зовнішні об'єкти, зокрема школи, житлові будинки, медичні установи та робочі місця.

Місцевій владі варто посилювати контроль за тим, що, згідно зі ст. 27 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в

Україні» [4], передбачено, що планування і забудова населених пунктів, формування мікрорайонів, проектування, будівництво і реконструкція об'єктів фізичного оточення без пристосування для використання інвалідами не допускається.

Ці вимоги встановлені і Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності» [5], а відповідно до Кодексу України «Про адміністративні правопорушення» [7], Закону України «Про відповідальність підприємств, їх об'єднань, установ та організацій за правопорушення у сфері містобудування» [6] – передбачені штрафи за порушення вимог проектної документації та вихідних даних, у тому числі щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення.

Що стосується транспортної безбар'єрності, наразі законодавчо закріплено вимогу до перевізників — претендентів на міські та приміські автобусні маршрути загального користування - щодо пристосування автобусів для перевезення осіб з інвалідністю, але, на жаль, ця вимога виконується повільно.

Це стосується і вуличної інфраструктури: якщо вулиці Львова, Вінниці у більшості випадків облаштовані за принципом безбар'єрності, то в інших містах з цим набагато складніша ситуація. Тому місцева влада має ухвалити спеціальні програми і опікуватися створенням безбар'єрного середовища для всіх, включаючи дітей, жінок, людей похилого віку та інших груп, реалізуючи їх права на індивідуальну адаптацію, допоміжні пристрої, комфортний громадський простір.

Інший важливий напрям, який охоплює значне коло організаційних питань, це економічна безбар'єрність як забезпечення умов та можливостей для працевлаштування, отримання фінансування для

підприємництва, розвитку соціального підприємництва та професійної реабілітації мало мобільних груп.

Наразі основними способами працевлаштування осіб з інвалідністю є: квотування, тобто нормативне визначення кількості робочих місць (4%) для зайнятості осіб з інвалідністю; надання допомоги підприємствам захищеної зайнятості (підприємства громадських організацій інвалідів); надання дотацій на створення робочих місць.

Як зазначають в аналітичній записці «Пропозиції до політики щодо працевлаштування осіб з інвалідністю» Сергій Богданов, Богдан Мойса, люди з інвалідністю й далі залишаються категорією, яка потерпає від дискримінації, в тому числі на ринку праці [1, с.10].

До основних виявів дискримінації, на думку авторів, можна віднести такі приклади, коли особи з інвалідністю не завжди сприймаються як фахівці чи професіонали, тому їм надається, як правило, малокваліфікована робота і кар'єрне зростання для таких осіб має перешкоди. Інші перешкоди – це прояви дискримінації за ознакою стану здоров'я, недостатні послуги у сфері професійної орієнтації та професійної реабілітації для осіб з інвалідністю, відсутність безперешкодного доступу до навчальних закладів або розумного пристосування для здобуття освіти [1, с.10-11].

Ми погоджуємося також з актуальністю питання, на яке звертають увагу Сергій Богданов і Богдан Мойса, коли особам з інвалідністю підприємцям не надається допомога на забезпечення розумного пристосування, адже допомога на відкриття власної справи, що пропонується в межах фонду безробіття не диференційована та не враховує необхідності забезпечення розумного пристосування [1, с.10-11].

Окремо автори аналітичної записки вказують на проблеми державного регулювання працевлаштування осіб з інвалідністю у приватному секторі, до яких слід віднести наступні: порушення

зобов'язувального нормативу кількості робочих місць; «оренда трудових книжок», коли особа з інвалідністю формально працює на підприємство без фактичного виконання робіт; складний механізм отримання допомоги на забезпечення розумного пристосування, що призводить до відмови приватного сектору претендувати на відповідні дотації [1, с. 10-11].

Як пропонують Сергій Богданов і Богдан Мойса, ситуація може змінитися на краще, якщо буде комбінування квотного та антидискримінаційного підходу, що передбачає реформування системи зобов'язувального нормативу, коли роботодавцям слід запропонувати альтернативи її виконання, наприклад договір із підприємствами громадських організацій інвалідів на виконання робіт або послуг. Такі договори можна поширити не лише на підприємства громадських організацій, але й на інтернатні заклади, де роботодавець найматиме безпосередньо осіб з інвалідністю, і роботи ці особи здійснюватимуть у межах закладу, а персонал закладу зможе супроводжувати координування цих робіт. Крім того, роботодавці повинні отримати можливість наймати особу, передбачивши виконання нею робіт вдома або дистанційно [1, с.32-34].

Ми вважаємо доцільними пропозиції авторів, які стосуються також перегляду умов внесків роботодавців, норми щодо випробувального терміну, компенсації на забезпечення розумного пристосування, компенсації заробітної плати, супроводу на робочому місці, послуг із професійної реабілітації / професійного навчання [1, с.34].

Вважаємо, що в умовах пандемії, коли значна частина людей втратила роботу (серед них значна частина представників мало мобільних груп) слід приділити більше уваги організації професійної реабілітації, яка повинна надаватись особам, що втратили контакт із ринком праці або особам, яким необхідний додатковий захист на ринку праці. Така діяльність, спрямована на отримання та підтримання належної зайнятості

для представників маломобільних груп, має супроводжуватися необхідними заходами, адаптованими до індивідуальних потреб та консультивання окремих осіб. Особливо це стосується модернізації діяльності державної служби зайнятості України, адже пріоритетність надання послуг у сфері зайнятості, професійної реабілітації, професійного навчання замість соціальної допомоги по безробіттю не викликає сумніву.

Важливим напрямом підтримки економічної безбар'єрності є соціальне підприємництво як можливість для людей з особливими потребами використовувати рівні можливості. Основні цілі соціального підприємництва - трудова інтеграція соціально вразливих груп, надання персональних соціальних послуг, створення спеціальних сервісів для людей з особливими потребами та працевлаштування в ролі співробітників або самозайнятих людей – цілком співпадають з метою створення безбар'єрного середовища.

В Україні є успішний досвід розвитку соціального підприємництва в межах проекту «Соціальне підприємництво: Досягнення соціальних змін за ініціативою «знизу», який розпочався у 2018 році для підтримки, популяризації та адвокації соціального підприємництва як засобу надання якісних товарів та соціальних послуг, підвищення добробуту в країні [13].

За даними проекту, в рамках якого створювалися університетські курси, віртуальний консультаційний центр, база знань, простір для мережування, інвестиційний фонд, вдалося вносити пропозиції до відповідних законопроектів, пропагувати історії успіху соціальних підприємців і спрямовувати зусилля на те, щоб соціальне підприємництво стало моделлю інклюзивної економіки, в якій є місце людям з особливими потребами [13].

До організаційних питань безбар'єрного середовища слід віднести також проблеми інформаційної безбар'єрності, що передбачає доступність інформації, що надходить від влади; інформації в судовому та виборчому

процесах; інформації під час отримання публічних послуг; інформації, що транслюється ЗМІ, у креативних індустріях та спорті.

Так позитивним кроком є прийняття урядом постанови «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо функціонування офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади», якою встановив уніфіковані вимоги до дизайну офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади та доступності розміщеної інформації, виконання яких дасть змогу зробити веб-контент зручним і доступним для всіх користувачів, зокрема для людей із порушеннями зору, слуху, опорно-рухової системи, мови тощо[10].

Наступний крок, який є актуальним, це прийняття стандартизації інформаційних знаків у відповідності з європейськими стандартами, з обов'язковими нормативами їх розміщення на інфраструктурних об'єктах. Прикладом такої участі влади може служити Постанова Кабінету міністрів України №1146 від 09.11.2011[11], яка регламентувала підготовку до фінальної частини Євро-2012 в Україні з урахуванням потреб людей з інвалідністю на всіх етапах підготовки, включаючи інформаційне забезпечення фізичного оточення, зокрема інформаційного забезпечення показниками футбольних стадіонів, станцій метро, об'єктів транспортної інфраструктури;

Для надання інформації про доступність об'єктів громадського користування для маломобільних груп держава має розробити механізм, який зобов'яже власників об'єктів (як мінімум тих, які надають послуги населенню) розташувати інформацію про наявність / відсутність умов доступності в своїх об'єктах на самих же об'єктах у вигляді інформаційних показників.

Як показує практика, зростає необхідність забезпечити наявність інформації про доступність інфраструктур цілих міст і сіл України, а також курортних зон, місць туристичного відпочинку, історичних пам'яток і

навіть місць паломництва. Потрібна єдина система відображення результатів у вигляді публікації умов доступності кожного об'єкта в єдиному інформаційному просторі. Поки що, на даний момент, в Україні існує два інформаційних ресурси: ресурс Wheelmap - путівник, який вказує доступність тих чи інших місць України без фотопідтверджень, складений на основі заповнення будь-якими користувачами Інтернет-мережі; ресурс Socio - «Картка доступності України» з об'єктами, занесеними за підсумками моніторингів громадських організацій, міст і селищ України, з опублікованими фотофактами умов наявності/відсутності доступності для людей з інвалідністю.

Крім цього, для інформаційної безбар'єрності мають бути розроблені державні стандарти із соціальних послуг з перекладу жестовою мовою, супроводу осіб з порушенням зору, супроводу людей з інвалідністю під час працевлаштування та соціально-трудової адаптації тощо.

Важливим організаційним напрямом, який став особливо актуальним в умовах пандемії, є організація реабілітаційних послуг. У лютому 2017 р ВООЗ було проведено нараду зацікавлених сторін «Реабілітація 2030: заклик до дій», на якій було наголошено на гострій необхідності задоволення в послугах реабілітації. Крім того, відповідно до Конвенції про права інвалідів обов'язком держави є «виявляти та усувати перешкоди і бар'єрів, що заважають доступу інвалідів до установ охорони здоров'я; розширювати охоплення послугами охорони здоров'я і підвищувати їх цінову доступність для людей з інвалідністю; навчати працівників охорони здоров'я з метою поліпшити надання послуг охорони здоров'я особам з інвалідністю; розширити права і можливості інвалідів в сфері прийняття рішень, що стосуються їх власного здоров'я, на основі вільної згоди; заборонити дискримінаційні практики в області медичного страхування та сприяти впровадженню схем медичного страхування, що охоплюють використання допоміжних пристосувань і послуг реабілітації;

вдосконалювати наукові дослідження і підвищувати якість даних, необхідних для моніторингу, оцінки та зміцнення систем охорони здоров'я, з метою повномасштабного включення інвалідів та надання їм необхідних послуг» [9].

Перелік цих вимог визначає основні напрями розвитку системи реабілітаційних послуг в Україні, що потребує комплексного підходу для усунення виявлених бар'єрів. Цей напрям потребує також подальших досліджень та наукового обґрунтування у зв'язку з проведенням у країні медичної реформи, складовою якої є зміна парадигми, змісту та організації реабілітаційних послуг.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Загалом, організаційний механізм створення безбар'єрного середовища має діяти на основі комплексного підходу. Для цього органам публічної влади рекомендується здійснити наступні заходи: проведення постійного моніторингу дотримання норм доступності та безбар'єрності, внесення відповідних змін до нормативно-правової бази щодо усунення бар'єрів; реформування законодавства щодо працевлаштування людей з інвалідністю у частині розробки стимулів для роботодавців, перегляду підходів до виконання нормативу робочих місць та посилення інституційної спроможності державних органів у сфері зайнятості; надання особам з інвалідністю якісних реабілітаційних послуг за міжнародними стандартами, що забезпечить повернення їх до активного життя, участі у соціумі; створення комфортного публічного простору, у якому представникам маломобільних груп надаються рівні можливості та права.

Література

1. Богданов С., Мойса Б. Пропозиції до політики щодо працевлаштування осіб з інвалідністю. Лабораторія законодавчих ініціатив. 2017. Лип. URL: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/DisabledPolicy.pdf>
2. ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. URL: <https://dbn.co.ua>
3. Дрюма О. Безбар'єрне середовище для людей з інвалідністю в Україні: п'ять основних проблем. URL: <https://www.irf.ua/bezbarern...>
4. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/875-1>
5. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 № 3038-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
6. Закон України «Про відповідальність підприємств, їх об'єднань, установ та організацій за правопорушення у сфері містобудування» від 22 грудня 2011 року N 4220-VI . URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
7. Кодекс України «Про адміністративні правопорушення». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
8. Кодекс законів про працю України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-0>
9. Конвенція про права інвалідів URL: [www http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_g71](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_g71)
10. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо функціонування офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади: постанова Кабінету міністрів України від 12 червня 2019 р. № 493 URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
11. Про заходи, пов'язані із задоволенням потреб осіб з інвалідністю, зокрема під час підготовки та проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу в Україні: постанова Кабінету

- міністрів України № 1146 від 09.11.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
12. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 року «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року. URL: <https://www.undp.org/docs/Agenda2030-UA>
13. Соціальне підприємництво: Досягнення соціальних змін за ініціативою «знизу». URL: <https://euprostit.org.ua/grant..>
14. Стратегія Ради Європи про права осіб з інвалідністю на 2017-2023 роки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/uploaded-files/evropi>

References

1. Boghdanov S., Mojsa B. Propozyciji do polityky shhodo pracevlashtuvannja osib z invalidnistju. Laboratorija zakonodavchykh iniciativ. 2017. Lyp. URL: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/DisabledPolicy.pdf>
2. DBN V.2.2-40:2018 Inkljuzyvnistj budivelj i sporud. URL: <https://dbn.co.ua>
3. Drjuma O. Bezbar'jerne seredovysshhe dlja ljudej z invalidnistju v Ukrajinі: p'jatj osnovnykh problem. URL: <https://www.irf.ua/bezbarern...>
4. Zakon Ukrajinjy «Pro osnovy socialjnoji zakhyshhenosti invalidiv v Ukrajinі». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/875-1>
5. Zakon Ukrajinjy «Pro rehuljuvannja mistobudivnoji dijaljnosti» vid 17.02.2011 # 3038-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
6. Zakon Ukrajinjy «Pro vidpovidaljnistj pidpryjemstv, jikh ob'jednanj, ustanov ta orghanizacij za pravoporushennja u sferi mistobuduvannja» vid 22 ghrudnja 2011 roku N 4220-VI . URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
7. Kodeks Ukrajinjy «Pro administratyvni pravoporushennja». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

8. Kodeks zakoniv pro pracju Ukrajini. URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-0>
9. Konvencija pro prava invalidiv URL: [www
http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_g71](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_g71)
10. Pro vnesennja zmin do dejakykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy shhodo funkcionuvannja oficijnykh veb-sajtiv orghaniv vykonavchoji vlady: postanova Kabinetu ministriv Ukrainy vid 12 chervnja 2019 r. # 493 URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
11. Pro zakhody, pov'jazani iz zadovolennjam potreb osib z invalidnistju, zokrema pid chas pidghotovky ta provedennja finaljnoji chastyny chempionatu Jevropy 2012 roku z futbolu v Ukraini: postanova Kabinetu ministriv Ukrainy # 1146 vid 09.11.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
12. Rezolucija Gheneraljnoji Asambleji OON vid 25 veresnja 2015 roku «Peretvorenja nashogho svitu: Porjadok dennyj v oblasti stalogho rozvytku na period do 2030 roku. URL: <https://www.undp.org/docs/Agenda2030-UA>
13. Socialjne pidpryjemnyctvo: Dosjaghnennja socialjnykh zmin za iniciatyvoju «znyzu». URL: <https://euprostir.org.ua/grant..>
14. Strateghija Rady Jevropy pro prava osib z invalidnistju na 2017-2023 roky. URL: <https://www.kmu.gov.ua/uploaded-files/evropi>